

Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Alanındaki Tezlerde Problemlili Teknoloji Kullanımı

DOI: 10.26466/opus.906742

*

Önder Baltacı * – Ömer Faruk Akbulut**

* Dr. Öğr. Üyesi, Ahi Evran Üniversitesi, Kırşehir/Türkiye

E-Posta: obaltaci@ahievran.edu.tr

ORCID: [0000-0002-9974-8507](https://orcid.org/0000-0002-9974-8507)

** Lisansüstü Öğrencisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi, Konya/Türkiye

E-Posta: omerfaruk2540@gmail.com

ORCID: [0000-0001-5152-8102](https://orcid.org/0000-0001-5152-8102)

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki problemlili teknoloji kullanımı ile ilgili yapılmış lisansüstü tezleri inceleyerek alandaki araştırma eğilimlerinin belirlenmesidir. Bu kapsamda çalışmada, problemlili teknoloji kullanımı ile ilgili lisansüstü tezler belirlenen çeşitli ölçütler çerçevesinde incelendiği için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında YÖK Tez veri tabanında toplam 679 lisansüstü teze ulaşılmış ve bunlar arasından dahil edilme kriterleri göz önünde bulundurularak 105 yüksek lisans tezi ve 10 doktora tezi olmak üzere toplamda 115 lisansüstü tezi araştırma kapsamında incelenmek üzere seçilmiştir. Araştırma kapsamındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi sürecinde araştırmacılar tarafından hazırlanan “Araştırma Değerlendirme Formu” kullanılmıştır. Araştırma kapsamında incelenecek lisansüstü tezler dahil edilme kriterleri göz önünde bulundurularak belirlendikten sonra içerik analizine tabi tutulmuştur. Lisansüstü tezler; yayınlanma yılı, tez türü, üniversite türü, araştırma modeli, çalışma grubu, çalışma grubu büyüklüğü, kullanılan ölçme aracı, yapılan istatistiksel analizler, problemlili teknoloji kullanımı değişkeni ve problemlili teknoloji kullanımı değişkeni ile çalışılan diğer değişkenler ölçütleri çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmanın sonuçları, alanyazın ışığında tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: *problemlili teknoloji kullanımı, psikolojik danışma ve rehberlik, problemlili internet kullanımı.*

Problematic Technology Use in Theses in Psychological Counseling and Guidance in Turkey

*

Abstract

The aim of this research is to determine the research trends by examining the graduate theses about the problematic technology use in the field of psychological counseling and guidance in Turkey. In this context; since graduate theses on problematic technology use were examined within the framework of various criteria, content analysis method was used in the research. Within the scope of the research, a total of 679 graduate theses were reached in the YÖK Thesis database, and considering the inclusion criteria, a total of 115 graduate theses, including 105 master's theses and 10 doctoral dissertations, were selected to be examined within the scope of the research. During the examination of the graduate theses within the scope of the research, the "Research Evaluation Form" prepared by the researchers was used. The graduate theses to be examined within the scope of the research were subjected to content analysis after they were determined by considering the inclusion criteria. Graduate theses were analyzed within the framework of these criteria: the year of publication, thesis type, university type, research model, study group, study group size, assessment instrument used, statistical analysis, problematic technology use variable and other variables studied with them. The results of the research were discussed in the light of the literature and suggestions were made.

Key Words: *problematic technology use, psychological counseling and guidance, problematic internet use.*

Giriş

Günümüzde birçok gelişme ve yenilik ile birlikte teknoloji, yaşamımızın tüm alanını çevreleyen bir araç olarak karşımıza çıkmaktadır. We Are Social (2020) tarafından yayınlanan “Dijital 2020” adlı raporda; Dünya nüfusunun %67’sinin telefona sahip olduğu, %59’unun internet kullanıcısı olduğu ve %49’unun aktif sosyal medya kullanıcısı olduğu görülmüştür. Bireyler günlük yaşamlarında mesleki ve akademik sorumluluklarını, ev içerisindeki birçok sorumluluğu ve sosyal yaşamlarındaki aktiviteleri teknolojik araçlar üzerinden gerçekleştirebilmektedir. Teknolojinin bireyler üzerinde yarattığı bu kolaylık bir fırsat olarak görülebilmektedir (Ögel, 2014). Ancak teknolojinin kontrolsüz, bilinçsiz ve sorunlu bir şekilde kullanımı sonucunda bireylerin yaşamları bu durumdan olumsuz olarak etkilenebilmektedir (Spada, 2014). Bireylerin teknolojiyi bu şekilde kullanması alanyazında “problemlı teknoloji kullanımı” olarak ele alınmaktadır.

Problemlı teknoloji kullanımı kavramı alanyazında problemlı internet kullanımı, oyun bağımlılığı, problemlı akıllı telefon kullanımı ve internet bağımlılığı gibi kavramları kapsayan genel bir kavramdır. Bu bağlamda problemlı teknoloji kullanımı; bireylerin teknoloji kullanımlarını kontrol etmekte zorluk yaşamaları, teknolojiye ulaşamadıklarında zihinlerinin sürekli olarak teknoloji ile meşgul olması, teknoloji kullanımlarının günlük yaşam içerisinde aşırı bir zaman kaplaması ve bu durumların bireyin günlük yaşamını olumsuz etkilemesi olarak tanımlanabilmektedir (Block, 2008; Şata ve Karip, 2017; Young, 2011). Problemlı teknoloji kullanımı kavramı; problemlı internet kullanımı, internet bağımlılığı, akıllı telefon bağımlılığı, çevrimiçi oyun bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, nomofobi (akıllı telefonsuz kalma korkusu), çevrimiçi alışveriş bağımlılığı, çevrimiçi kumar bağımlılığı, siber zorbalık ve çevrimiçi pornografi bağımlılığı gibi kavramları içerisine alan bir çatı kavramdır (Savcı, Ercengiz ve Aysan, 2019). Bu kavramlar ilgili teknolojik aracın problemlı, sorunlu ve kontrolsüz bir şekilde kullanımını ifade etmektedir. Örneğin; akıllı telefon bağımlılığı bireylerin akıllı telefonu aşırı, kontrolsüz ve yaşamlarına zarar verebilecek şekilde kullanımını ifade ederken çevrimiçi oyun bağımlılığı bireylerin çevrimiçi oyunları yaşamlarına zarar verebilecek düzeyde oynamaları olarak ele alınabilmektedir (Savcı, Ercengiz

ve Aysan, 2019). Bu kavramlar arasından nomofobi, bireylerin akıllı telefonlarından uzak kaldıkları zaman yaşadıkları korku durumunu ifade eden bir kavram olarak tanımlanabilmektedir (Yıldırım ve Correia, 2015). Bir başka problemlili teknoloji kullanımı kavramı olan siber zorbalık ise bilgi ve iletişim teknoloji araçları kullanarak bir kişiye veya gruba yönelik şiddet davranışları olarak tanımlanabilmektedir (Erdur-Baker ve Kavşut, 2007). Günümüzde teknolojik araçların hızlı bir şekilde gelişmesiyle birlikte problemlili teknoloji kullanımı durumu genç kesim başta olmak üzere bütün yaş gruplarını olumsuz olarak etkileyen yaygın bir sorun haline gelmiştir (Aboujaoude, 2010).

Problemlili internet kullanımı özelinde problemlili teknoloji kullanımının yaygınlığını belirlemeye yönelik 70 araştırmayı ve 122.425 üniversite öğrencisini içerisine alan bir meta-analiz çalışmasında, problemlili internet kullanımının yaygınlığı %11.3 olarak bulunmuştur (Li vd., 2018). Sert ve arkadaşları (2019) tarafından internet bağımlılığı özelinde problemlili teknoloji kullanımının yaygınlığına yönelik Türkiye’de yapılan bir araştırmada ise internet bağımlılığının yaygınlığı %10.5 olarak bulunmuştur. Kore’de akıllı telefon bağımlılığı temelinde problemlili teknoloji kullanımının yaygınlığı üzerinde yapılan bir araştırmada ise akıllı telefon bağımlılığı riskinin yaygınlığı %35.6 olarak bulunmuştur (Lee ve Lee, 2017). Çevrimiçi oyun bağımlılığı açısından problemlili teknoloji kullanımının yaygınlığını belirlemeye yönelik başka bir araştırmada ise çevrimiçi oyun bağımlılığının yaygınlığı %12.6 olarak bulunmuştur (Wittek vd., 2016). Problemlili teknoloji kullanımının yaygınlığını belirlemeye yönelik bu araştırmalar genel olarak incelendiğinde, problemlili teknoloji kullanımının günümüz teknoloji çağında evrensel bir sorun olarak ele alınabileceği görülmektedir.

Problemlili teknoloji kullanımı, bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal yaşamlarında olumsuz etkiler oluşturabilmektedir (Avşaroğlu ve Akbulut, 2020; Türkiye Yeşilay Cemiyeti, 2017). Türkiye’de lise ve üniversite öğrencileri ile yapılan “Teknoloji Kullanımı ve Bağımlılığı Açısından Türkiye Gençliğinin Fotoğrafı” adlı projede, problemlili teknoloji kullanımının öğrencilerin aile, akademik ve sosyal yaşamlarında olumsuz etkiler oluşturduğu görülmüştür. Araştırmada, öğrencilerin teknoloji bağımlılığı düzeyi arttıkça akademik başarılarının düştüğü, mutluluk ve yaşam doyumu düzeylerinin azaldığı görülmüştür. Ayrıca araştırmada

sağlıklı aile yapısının öğrencilerin problemlı teknoloji kullanımı sorunu yaşamaları karşısında koruyucu bir role sahip olduğu görülmüştür (Sakarya Üniversitesi, İHH ve AİD, 2015). Problemlı teknoloji kullanımının bireylerin fiziksel yaşamları üzerinde etkisini inceleyen araştırmalarda ise bireylerin uyku kaliteleri, fiziksel ağrıları, beslenme alışkanlıkları ve fiziksel aktivitelerinin bu sorundan önemli oranda etkilendiği görülmüştür (Baranowski vd., 2011; Wang vd., 2020; Zheng, Wei, Li, Zhu ve Ning, 2016). Alanyazında yer alan bu araştırma sonuçları, problemlı teknoloji kullanımının bireylerin fiziksel, psikolojik ve sosyal yaşamları üzerinde olumsuz etkiler oluşturduğunu göstermektedir.

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri; bireylerin kendilerini tanımaları, kabul etmeleri ve geliştirmeleri sürecinde gerekli yeterlikleri kazanmaları ve yaşam donanımlarına sahip olmaları için profesyonel kişiler tarafından sunulan psikolojik destek olarak tanımlanabilmektedir (Yeşilyaprak, 2020). Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri sahip olduğu önleyici ve koruyucu işlevleri ile bireylerin ruh sağlığını belirleyen faktörleri etkilemeye ve kontrol etmeye odaklanmaktadır. Bu işlevler çerçevesinde bireylerin yaşamlarında psiko-sosyal sorunlar ile karşılaşmadan önce gerekli yaşamsal becerilere sahip olması ve pozitif ruh sağlığı oluşturarak yaşamlarında bu sorunlar ile karşılaştıklarında etkili bir şekilde başa çıkabilmelerini sağlamak amaçlanmaktadır (Savi Çakar, 2018). Problemlı teknoloji kullanımının son yıllarda sıklıkla yaşanan bir sorun haline gelmesi ve bireylerin psiko-sosyal yaşamlarında olumsuz etkiler oluşturması psikolojik danışmanların bu konu üzerinde yoğunlaşmalarına neden olmuştur. Özellikle son yıllarda başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere birçok kurum ve kuruluşun problemlı teknoloji kullanımı sorununun önlenmesine yönelik çalışmalar planlanması ve psikolojik danışmanların bu çalışmalarda etkin rol almaları problemlı teknoloji kullanımı kavramının psikolojik danışmanlar arasında sıklıkla tartışılan bir konu haline gelmesine neden olmuştur.

Bu açıdan bakıldığında, bu araştırmada psikolojik danışma ve rehberlik alanında problemlı teknoloji kullanımı üzerine yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Önleyici ve koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin yürütülmesinde önemli bir konumda yer alan psikolojik danışmanların problemlı teknoloji kullanımı üzerine hazırladıkları lisansüstü tezlerin incelenmesinin ve eğilimlerinin belirlenmesinin alanda

çalışanlara ve araştırmacılara var olan bir durumu göstereceği düşünülmektedir.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki problemlili teknoloji kullanımı ile ilgili yapılmış lisansüstü tezleri inceleyerek alandaki araştırma eğilimlerinin belirlenmesidir. Araştırmanın bu genel amacı doğrultusunda aşağıdaki alt problemlere cevap aranmıştır:

Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanındaki problemlili teknoloji kullanımı üzerine yapılmış lisansüstü tezleri;

- Yılına,
- Tezin türüne,
- Üniversitenin türüne,
- Araştırma model çeşitliliğine,
- Çalışma grubu kimlerden oluştuğuna,
- Çalışma grubunun büyüklüğüne,
- Kullanılan ölçme araçlarına,
- Yapılan istatistiksel analizlere,
- Problemlili teknoloji kullanımı değişkenlerine,
- Problemlili teknoloji kullanımı değişkeni ile birlikte çalışılan değişkenlere, göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

Yöntem

Bu bölümde; araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama aracı ve işlem sürecine ilişkin bilgiler yer almaktadır.

Araştırma Modeli

Bu araştırma, ülkemizde psikolojik danışma ve rehberlik alanında problemlili teknoloji kullanımı üzerine yapılan lisansüstü tezlerin eğilimlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda verilerin analizi sürecinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizi yöntemi; araştırılmak istenen durumlar veya olgular hakkındaki yazılı, görsel veya

etkileşimli materyallerin belirli bir amaç doğrultusunda sistematik olarak incelenmesine dayanan bir yöntemdir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018; Silverman, 2015). İçerik analizi yöntemi, alandaki mevcut durumun ortaya koyulması, konu ile ilgili araştırma yapacak diğer araştırmacılara ve uygulama yapacak saha çalışanlarına yönelik kolaylık sağlaması açısından alanyazına önemli katkılar sunabilen bir yöntemdir (Drisko ve Maschi, 2015; Silverman, 2015). Bu kapsamda araştırmada, problemlı teknoloji kullanımı ile ilgili lisansüstü tezler belirlenen çeşitli ölçütler çerçevesinde incelendiği için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır.

Analiz Kapsamında İncelenen Lisansüstü Tezler

Araştırma kapsamında incelenecek lisansüstü tezler belirlenirken yapılandırılmış bir alanyazın taraması gerçekleştirilmiştir. Alanyazın taraması 2-30 Aralık 2020 tarihleri arasında YÖK Tez veri tabanında psikolojik danışma ve rehberlik alanında gerçekleştirilen lisansüstü tezlerini içerecek şekilde Türkçe olarak yapılmıştır. Problemlı teknoloji kullanımı ile ilgili yapılan araştırmaları belirleyebilmek için alanyazın taramasında “internet bağımlılığı”, “problemlı internet kullanımı”, “akıllı telefon bağımlılığı”, “oyun bağımlılığı”, “sosyal medya bağımlılığı”, “nomofobi”, “online alışveriş bağımlılığı”, “siberkondriya”, “online pornografi bağımlılığı”, “online kumar bağımlılığı”, “siber zorbalık” ve “siber mağduriyet” terimleri kullanılmıştır.

Alanyazın taraması sonucunda ulaşılan araştırmaların çalışma kapsamında alınmasında çeşitli dâhil edilme kriterleri göz önünde bulundurulmuştur. Araştırma kapsamına alınacak araştırmaların seçiminde kullanılan dâhil edilme kriterleri Tablo 1’de yer almaktadır.

Yapılan alanyazın taraması sonucunda toplam 679 lisansüstü teze ulaşılmış ve bunlar arasından dahil edilme kriterleri göz önünde bulundurularak 105 yüksek lisans tezi ve 10 doktora tezi olmak üzere toplamda 115 lisansüstü tezi araştırma kapsamında incelenmek üzere seçilmiştir.

Tablo 1. Araştırma kapsamına alınacak araştırmaların seçiminde kullanılan dâhil edilme kriterleri

1	Psikolojik danışma ve rehberlik alanında; internet bağımlılığı, problemlili internet kullanımı, akıllı telefon bağımlılığı, online oyun bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı, nomofobi, online alışveriş bağımlılığı, siberkondriya, online pornografi bağımlılığı, online kumar bağımlılığı, siber zorbalık ve siber mağduriyet değişkenleri ile yapılan lisansüstü tezler araştırma kapsamına alınmıştır.
2	Psikolojik danışma ve rehberlik, eğitimde psikolojik hizmetler, rehberlik ve psikolojik danışmanlık ile rehberlik ve psikolojik danışma lisansüstü programlarında tamamlanmış lisansüstü tezler araştırma kapsamına alınmıştır.
3	Araştırma Değerlendirme Formu kapsamında ele alınan kriterler hakkında bilgi verilen lisansüstü tezler araştırma kapsamına alınmıştır.
4	Tam metnine erişim izni olan lisansüstü tezleri araştırma kapsamına alınmıştır.

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin yıllarına ve türlerine göre dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin yıllarına ve türlerine göre dağılımı

Yayın Yılı	Yüksek Lisans Tezi	Doktora Tezi	f	%
2010	3	-	3	2.6
2011	1	-	1	0.9
2012	1	-	1	0.9
2013	9	2	11	9.6
2014	2	-	2	1.7
2015	1	1	2	1.7
2016	7	-	7	6.1
2017	9	4	13	11.3
2018	14	-	14	12.2
2019	39	1	40	34.8
2020	19	2	21	18.3

Veri Toplama Aracı

Araştırma kapsamındaki lisansüstü tezlerin incelenmesi sürecinde araştırmacılar tarafından hazırlanan “Araştırma Değerlendirme Formu” (ADF) kullanılmıştır. Bu formun oluşturulmasındaki temel amaç, araştırma kapsamında incelenecek lisansüstü tezlerin belirli bir sistematığe göre incelenmesini gerçekleştirmektir. Buna bağlı olarak araştırmacının geçerliliğinin ve güvenilirliğinin artırılması amaçlanmıştır (Silverman, 2015). Bu formda; araştırma numarası, araştırma başlığı, araştırmacının yılı, araştırmacının türü, üniversite türü, araştırma modeli, çalışma grubu, çalışma grubu büyüklüğü, kullanılan veri toplama aracı, yapılan analizler, problemlili teknoloji kullanımı değişkeni ve diğer

değişkenler olmak üzere 12 kategori bulunmaktadır. Oluşturulan bu forma problemlı teknoloji kullanımı alanında araştırmalar yürüten 2 uzmandan görüş alınmıştır. Uzmanlardan alınan görüşler sonucunda problemlı teknoloji kullanımı ile birlikte çalışılan diğer değişkenler kategorisi eklenmiştir. Ayrıca uzmanlar araştırma modeli ile ilgili sınıflandırmaya ilişkin çeşitli önerilerde bulunmuşlar ve bu kapsamda araştırmacılar tarafından düzenlemeler yapılarak veri toplama aşamasına geçilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında incelenecek lisansüstü tezler dahil edilme kriterleri göz önünde bulundurularak belirlendikten sonra içerik analizine tabi tutulmuştur. Büyüköztürk ve arkadaşları (2018) tarafından içerik analizinin aşamaları göz önünde bulundurularak verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Büyüköztürk ve arkadaşları (2018), içerik analizinin aşamalarını amaçları belirleme, kavramları tanımlama, analiz birimlerini belirleme, konu ile ilgili verilerin yerini belirleme, mantıksal bir yapıyı geliştirme, kodlama kategorilerini belirleme, sayma, yorumlama ve sonuçları yazma aşamaları olarak sıralamaktadır. Verilerin analizi sürecinde araştırma kapsamında incelenecek 115 lisansüstü tez bilgisayar ortamına tam metinleri kaydedilerek ve ADF kullanılarak incelenmiştir. Bu sürecin daha sağlıklı ve hızlı bir şekilde gerçekleştirilebilmesi için ADF çevrimiçi bir veri toplama aracı olan Google Formlara aktarılmış ve veriler çevrimiçi ortamda elde edilmiştir. Daha sonrasında bütün veriler bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bilgisayar ortamına aktarılan verilerin Jamovi programı kullanılarak frekans ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Ayrıca süreçte oluşturulan kodlamalara ilişkin uzman görüşü alınmıştır.

Bulgular

Araştırmanın bu bölümünde; araştırmanın genel ve alt amaçları doğrultusunda yapılan analizler sonucu ortaya çıkan sonuçlar yer almaktadır.

Yayın yılları: Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki lisansüstü tezlerde problemlili teknoloji kullanımını ele alan lisansüstü tezler farklı yıllarda yayımlanmıştır. Bu lisansüstü tezlerin yayımlanma yıllarına ilişkin frekanslar Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 3. Lisansüstü tezlerin yayımlanma yıllarına ilişkin frekanslar

Yıl	f	%
2010	3	2.6
2011	1	0.9
2012	1	0.9
2013	11	9.6
2014	2	1.7
2015	2	1.7
2016	7	6.1
2017	13	11.3
2018	14	12.2
2019	40	34.8
2020	21	18.3
Toplam	115	100

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin yayımlanma yılları incelendiğinde; 3 (%2.6) araştırmanın 2010 yılında, 1’er (%0.9) araştırmanın 2011 ve 2012 yıllarında, 11 (%9.6) araştırmanın 2013 yılında, 2’şer (%1.7) araştırmanın 2014 ve 2015 yıllarında, 7 (%6.1) araştırmanın 2016 yılında, 13 (%11.3) araştırmanın 2017 yılında, 14 (%12.2) araştırmanın 2018 yılında, 40 (%34.8) araştırmanın 2019 yılında ve 21 (%18.3) araştırmanın 2020 yılında yayımlandığı görülmüştür. Bu bulguya göre psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki problemlili teknoloji kullanımı araştırmalarının 2015 yılı ile birlikte daha çok çalışılmaya başlandığı söylenebilir.

Lisansüstü Tez Türü: Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki lisansüstü tezlerde problemlili teknoloji kullanımını ele alan lisansüstü tezler yüksek lisans ve doktora tezi olmak üzere 2 farklı şekilde ele alınabilmektedir. Bu lisansüstü tezlerin türlerine ilişkin frekanslar Tablo 4’te gösterilmiştir.

Tablo 4. Lisansüstü tezlerin türlerine ilişkin frekanslar

Tez Türü	f	%
Yüksek Lisans Tezi	105	91.3
Doktora Tezi	10	8.7
Toplam	115	100

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin türleri incelendiğinde; 105 (%91.3) araştırmanın yüksek lisans tezi ve 10 (%8.7) araştırmanın doktora tezi olduğu görülmüştür. Bu bulguya göre psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki problemlı teknoloji kullanımı araştırmalarının çoğunlukla yüksek lisans düzeyinde gerçekleştirildiği söylenebilir.

Üniversite türü: Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki lisansüstü tezlerde problemlı teknoloji kullanımını ele alan lisansüstü tezler devlet ve vakıf olmak üzere 2 farklı türdeki üniversitelerde yayımlandığı görülmektedir. Bu lisansüstü tezlerin gerçekleştirildiği üniversite türlerine ilişkin frekanslar Tablo 5’te gösterilmiştir.

Tablo 5. Lisansüstü tezlerin gerçekleştirildiği üniversite türlerine ilişkin frekanslar

Üniversite Türü	f	%
Devlet	95	82.6
Vakıf	20	17.4
Toplam	115	100

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin gerçekleştirildiği üniversite türleri incelendiğinde; 95 (%82.6) araştırmanın devlet üniversitelerinde ve 20 (%17.4) araştırmanın vakıf üniversitelerinde gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu bulguya göre psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki problemlı teknoloji kullanımı araştırmalarının çoğunlukla devlet üniversitelerindeki enstitülerde gerçekleştirildiği söylenebilir.

Araştırma Modeli

Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki lisansüstü tezlerde problemlı teknoloji kullanımını ele alan lisansüstü tezler farklı araştırma

modelleri ile gerçekleştirilmiştir. Bu lisansüstü tezlerin gerçekleştirildiği araştırma modellerine ilişkin frekanslar Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6. Lisansüstü tezlerin araştırma modellerine ilişkin frekanslar

Araştırma Modelleri	f	%
Nicel Yöntem (Betimsel, İlişkisel, Nedensel vb.)	106	92.2
Nicel Yöntem (Deneysel)	7	6.1
Karma Yöntem (Açımlayıcı, Eş Zamanlı vb.)	2	1.7
Nitel Yöntem (Durum, Fenomenolojik vb.)	0	0
Toplam	115	100

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin araştırma modelleri incelendiğinde; 106 (%92.2) araştırmanın nicel yöntem (betimsel, ilişkisel, nedensel vb.), 7 (%6.1) araştırmanın nicel yöntem (deneysel) ve 2 (%1.7) araştırmanın karma yöntem (açımlayıcı, eş zamanlı vb.) ile gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu lisansüstü tezlerin hiçbirisinde nitel yöntemin (durum, fenomenolojik vb.) kullanılmadığı görülmüştür. Bu bulguya göre psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki problemler teknoloji kullanımı araştırmalarının çoğunlukla deneysel araştırma dışındaki nicel yöntemler ile gerçekleştirildiği söylenebilir.

Çalışma Grupları

Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki lisansüstü tezlerde problemler teknoloji kullanımını ele alan lisansüstü tezler farklı yaş gruplarındaki çalışma grupları ile gerçekleştirilmiştir. Bu lisansüstü tezlerin gerçekleştirildiği çalışma gruplarına ilişkin frekanslar Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Lisansüstü tezlerin çalışma gruplarına ilişkin frekanslar

Araştırma Modelleri	f	%
İlkokul Öğrencileri	2	1.7
Ortaokul Öğrencileri	16	13.3
Lise Öğrencileri	64	53.3
Üniversite Öğrencileri	33	27.5
Yetişkinler	5	4.2
Toplam	120	100

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin çalışma grupları incelendiğinde; 2 (%1.7) araştırmanın ilkökul öğrencileri, 16 (%13.3)

araştırmanın ortaokul öğrencileri, 64 (%53.3) araştırmanın lise öğrencileri, 33 (%27.5) ve 5 (%4.2) araştırmanın yetişkinler ile gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu bulguya göre psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki problemlı teknoloji kullanımı araştırmalarının çoğunlukla lise ve üniversite öğrencileri ile gerçekleştirildiği söylenebilir.

Çalışma Grubu Genişliği

Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki lisansüstü tezlerde problemlı teknoloji kullanımını ele alan lisansüstü tezler farklı çalışma grubu genişliği ile gerçekleştirilmiştir. Bu lisansüstü tezlerin çalışma grubu genişliğine ilişkin frekanslar Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Lisansüstü tezlerin çalışma grubu genişliğine ilişkin frekanslar

Araştırma Modelleri	f	%
1-100	5	4.3
101-200	4	3.5
201-400	25	21.7
401-600	38	33.0
601-800	24	20.9
801-1000	7	6.1
1001 ve üzeri	12	10.4
Toplam	115	100

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin çalışma grubu genişliği incelendiğinde; 5 (%4.3) araştırmanın 1-100 kişi ile 4 (%3.5) araştırmanın 101-200 kişi ile 25 (%21.7) araştırmanın 201-400 kişi ile 38 (%33.0) araştırmanın 401-600 kişi ile 24 (%20.9) araştırmanın 601-800 kişi ile 7 (%6.1) araştırmanın 801-1000 kişi ile ve 12 (%10.4) araştırmanın 1001 ve üzeri kişi ile gerçekleştirildiği görülmüştür. Bu bulguya göre psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki problemlı teknoloji kullanımı araştırmalarının çoğunlukla 401-600 arasındaki kişi ile gerçekleştirildiği söylenebilir.

Kullanılan Ölçme Araçları

Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki lisansüstü tezlerde problemlı teknoloji kullanımını ele alan lisansüstü tezlerde problemlı teknoloji kullanımı değişkenini ölçmek için farklı ölçme araçları

kullanılmıştır. Bu lisansüstü tezlerde kullanılan ölçme araçlarına ilişkin frekanslar Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9. Lisansüstü tezlerde kullanılan problemlı teknoloji kullanımı ölçme araçlarına ilişkin frekanslar

Ölçme Aracı	f	%
İnternet Bağımlılığı Ölçeği – (Bayraktar, 2001)	13	10.8
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği / Ergen Formu – (Ceyhan ve Ceyhan, 2009)	11	9.2
Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği – (Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan, 2007)	11	9.2
Young İnternet Bağımlılığı Testi / Kısa Form – (Kutlu, Savcı, Demir ve Aysan, 2016)	8	6.7
Nomofobi Ölçeği – (Yıldırım, Sumuer, Adnan ve Yıldırım, 2016)		
İnternet Bağımlılığı Ölçeği – (Günüç, 2009)	7	5.8
Siber Zorbalık Ölçeği – (Arıcak, Tanrıku ve Kınay, 2012a)	5	4.2
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği – (Akın, Altundağ, Turan ve Akın, 2014)	5	4.2
Çocuklar İçin Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Ölçeği – (Horzum, Ayas ve Çakır-Balta 2008)	4	3.3
İnternette Bilişsel Durum Ölçeği – (Keser Özcan ve Buzlu, 2005)	4	3.3
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği – (Demirci, Orhan, Demirdas, Akpınar ve Sert, 2014)		
Siber Mağduriyet ve Zorbalık Ölçeği – (Çetin, Yaman ve Peker, 2011)	3	2.5
Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri – (Topcu ve Erdur-Baker, 2010)	3	2.5
Siber Mağduriyet Ölçeği – (Arıcak, Tanrıku ve Kınay, 2012b)		
İnternet Bağımlılığı Testi – (Boysan ve arkadaşları, 2017)	3	2.5
Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – (Tutgun-Ünal, 2015)	3	2.5
Sanal Zorba/Kurban Ölçeği – (Ayas ve Horzum, 2010)	3	2.5
Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği – (Şar, Ayas ve Horzum, 2015)	2	1.7
Sosyal Medya Bağımlılığı / Yetişkin Formu – (Şahin ve Yağcı, 2017)	2	1.7
Diğer	2	1.7
	2	1.7
	2	1.7
	27	22.5
Toplam	120	100

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerde kullanılan problemlı teknoloji kullanımı ölçme araçları incelendiğinde; 13 (%10.8) araştırmada İnternet Bağımlılığı Ölçeği – Bayraktar (2001), 11’er (%9.2) araştırmada Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği / Ergen Formu – Ceyhan ve Ceyhan (2009) ve Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği – Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan (2007), 8 (%6.7) araştırmada Young İnternet Bağımlılığı Testi / Kısa Form – Kutlu ve arkadaşları (2016), 7 (%5.8) araştırmada Nomofobi Ölçeği – Yıldırım ve arkadaşları (2016), 5’er (%4.2) araştırmada İnternet Bağımlılığı Ölçeği – Günüç (2009) ve Siber Zorbalık Ölçeği – Arıcak, Tanrıku ve Kınay (2012), 4’er (%3.3) araştırmada Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği – Akın ve arkadaşları (2014) ve Çocuklar İçin Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Ölçeği – Horzum, Ayas ve Balta (2006), 3’er (%2.5) araştırmada İnternette Bilişsel Durum Ölçeği – Özcan ve Buzlu (2005), Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği – Demirci ve arkadaşları (2014), Siber

Mağduriyet ve Zorbalık Ölçeği – Çetin, Yaman ve Peker (2011), Yenilenmiş Siber Zorbalık Envanteri – Topçu ve Erdur-Baker (2010) ve Siber Mağduriyet Ölçeği – Arıcaık, Tanrıkuu ve Kınay (2012), 2’şer (%1.7) araştırmada İnternet Bağımlılığı Testi – Boysan ve arkadaşları (2017), Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – Tutgun-Ünal (2015), Sanal Zorba/Kurban Ölçeği – Ayas ve Horzum (2010), Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği – Şar, Ayas ve Horzum (2015) ve Sosyal Medya Bağımlılığı / Yetişkin Formu – Şahin ve Yağcı (2017) kullanıldığı görülmüştür. Bu ölçme araçlarına ek olarak araştırmalarda 27 tane farklı ölçme aracı daha katılımcıların problemlı teknoloji kullanımı düzeylerini belirlemek için kullanılmıştır. Bu bulguya göre psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki problemlı teknoloji kullanımı araştırmalarında çoğunlukla İnternet Bağımlılığı Ölçeği – Bayraktar (2001), Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği / Ergen Formu – Ceyhan ve Ceyhan (2009) ve Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği – Ceyhan, Ceyhan ve Gürcaın (2007) ölçme araçları kullanıldığı söylenebilir.

Yapılan Analizler

Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki lisansüstü tezlerde problemlı teknoloji kullanımını ele alan lisansüstü tezlerde farklı analizler gerçekleştirilmiştir. Bu lisansüstü tezlerin çalışma grubu genişliğine ilişkin frekanslar Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10. Lisansüstü tezlerde yapılan analizlere ilişkin frekanslar

Araştırma Modelleri	f	%
Korelasyon Analizi	95	25.9
ANOVA testi	79	21.5
t-testi	78	21.3
Regresyon Analizi	61	16.6
Kruskal Wallis H Testi	18	4.9
Mann-Whitney U-Testi	16	4.3
Doğrulayıcı Faktör Analizi	5	1.3
İçerik Analizi	5	1.3
Yapısal Eşitlik Modellemesi	2	0.5
MANOVA	2	0.5
Wilcoxon İşaretli Sıralar Testi	2	0.5
Ki Kare	1	0.2
ANCOVA	1	0.2
Betimsel Analiz	1	0.2
Toplam	366	100

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerde yapılan analizler incelendiğinde; 95 (%25.9) araştırmada korelasyon analizi, 79 (%21.5) araştırmada ANOVA testi, 78 (%21.3) araştırmada t-testi, 61 (%16.6) araştırmada regresyon analizi, 18 (%4.9) araştırmada Kruskal Wallis H testi, 16 (%4.3) araştırmada Mann-Whitney U-Testi, 5'er (%1.3) araştırmada doğrulayıcı faktör analizi ve içerik analizi, 2'şer (%0.5) araştırmada yapısal eşitlik modellemesi, MANOVA, Wilcoxon işaretli sıralar testi, 1'er (%0.2) araştırmada ki kare, ANCOVA ve betimsel analiz kullanıldığı görülmüştür. Bu bulguya göre psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki problemlili teknoloji kullanımı araştırmalarında çoğunlukla korelasyon ve farklılaşma testlerinin kullanıldığı söylenebilir.

Problemlili Teknoloji Kullanımı Değişkenleri

Türkiye'de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki lisansüstü tezlerde problemlili teknoloji kullanımı ile ilgili farklı değişkenler özelinde çalışılmıştır. Bu lisansüstü tezlerde problemlili teknoloji kullanımı değişkenlerine frekanslar Tablo 11'de gösterilmiştir.

Tablo 11. Lisansüstü tezlerde problemlili teknoloji kullanımı değişkenlerine ilişkin frekanslar

PTK Değişkeni	f	%
İnternet Bağımlılığı	34	28.09
Problemlili İnternet Kullanımı	25	20.66
Siber Zorbalık/Siber Mağduriyet	19	15.70
Çevrimiçi Oyun Bağımlılığı	15	12.39
Akıllı Telefon Bağımlılığı	12	9.91
Nomofobi	8	6.61
Sosyal Medya Bağımlılığı	8	6.61
Toplam	121	100

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerde problemlili teknoloji değişkenleri incelendiğinde; 34 (%28.09) araştırmada internet bağımlılığı değişkeni, 25 (%20.66) araştırmada problemlili internet kullanımı değişkeni, 19 (%15.70) araştırmada siber zorbalık/siber mağduriyet değişkeni, 15 (%12.39) araştırmada çevrimiçi oyun bağımlılığı değişkeni, 12 (%9.91) araştırmada akıllı telefon bağımlılığı değişkeni, 8'er (%6.61) araştırmada nomofobi ve sosyal medya bağımlılığı değişkenleri ele alınmıştır. Bu bulguya göre psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki

problemlı teknoloji kullanımı araştırmalarında çoğunlukla internet bağımlılığı ve problemlı internet kullanımı değişkenleri ile geręekleřtirildięi söylenebilir.

Problemlı teknoloji kullanımı araştırmalarında çalışılan değişkenler

Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki lisansüştü tezlerde problemlı teknoloji kullanımını ele alan lisansüştü tezlerde farklı değişkenler çalışılmıştır. Bu lisansüştü tezlerde problemlı teknoloji kullanımı ile çalışılan değişkenlere ilişkin frekanslar Tablo 12’de gösterilmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen lisansüştü tezlerde problemlı teknoloji kullanımı ile çalışılan değişkenler incelendiğinde; 89 (%29) araştırmada sosyo-demografik değişkenlerin, 11 araştırmada yalnızlık değişkeninin, 10 araştırmada algılanan sosyal destek değişkeninin, 7’şer araştırmada depresyon, ebeveyn tutumları ve bağlanma stilleri değişkenlerinin, 6’şar araştırmada kişilik özellikleri ve psikolojik iyi oluş değişkenlerinin, 5’er kez yaşam doyumunu, temel psikolojik ihtiyaçlar ve öznel iyi oluş değişkenlerinin, 4’er kez mutluluk, iletişim becerileri, benlik saygısı, akran ilişkileri ve akademik erteleme değişkenlerinin, 3’er kez sosyal kayęı, duygu düzenleme, bilinçli farkındalık, psikolojik sağlıklı ve empatik eğilim değişkenlerinin ve 2’şer kez sosyal dışlanma, sosyal beceri, sosyal bağlılık, saldırganlık, psikolojik ihtiyaçların doyumunu, problem zme becerileri, okula bağlanma, evlilik uyumu, duygusal özerklik, bilişsel çarpıtmalar, aleksitimi, akademik güdülenme, öz-düzenleme, öfke ifade tarzı, koşullu öz-değer, beden algısı ve başa çıkma stratejileri değişkenleri incelenmiştir. Bu bulguya göre psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki problemlı teknoloji kullanımı araştırmalarında problemlı teknoloji kullanımı ile çoğunlukla sosyo-demografik durum, yalnızlık, algılanan sosyal destek, depresyon, ebeveyn tutumları, bağlanma stilleri, kişilik özellikleri, psikolojik iyi oluş, yaşam doyumunu, temel psikolojik ihtiyaçlar ve öznel iyi oluş değişkenleri ile çalışıldığı söylenebilir.

Tablo 12. Lisansüstü tezlerde problemlili teknoloji kullanımı ile çalışılan değişkenlere ilişkin frekanslar

Değişken	f	%	Değişken	f	%
Sosyo-Demografik Durum	89	29	Düşünce Baskılama	1	0,3
Yalnızlık	11	4	Düşünme İhtiyacı	1	0,3
Algılanan Sosyal Destek	10	3	Ebeveyn Algısı	1	0,3
Depresyon	7	2	Ebeveyn Kabul-Red Algısı	1	0,3
Ebeveyn Tutumları	7	2	Ebeveyn Reddi	1	0,3
Bağlanma Stilleri	7	2	Ebeveyne Bağlanma	1	0,3
Kişilik Özellikleri	6	2	Ebeveyn-Ergen İlişki Niteliği	1	0,3
Psikolojik İyi Oluş	6	2	Ebeveynlerin Problemlili Davranışlar ile Başa Çıkma Durumları	1	0,3
Yaşam Doyumu	5	2	Endişe	1	0,3
Temel Psikolojik İhtiyaçlar	5	2	Eş Seçme Kriterleri	1	0,3
Öznel İyi Oluş	5	2	Eş Tükenmişliği	1	0,3
Akademik Erteleme	4	1	Evliliğe Yüklenen Anlam	1	0,3
Akran İlişkileri	4	1	Evlilik Doyumu	1	0,3
Benlik Saygısı	4	1	Eylemlili Kişilik	1	0,3
İletişim Becerileri	4	1	Gelişmeleri Kaçırma Korkusu	1	0,3
Mutluluk	4	1	Genel Aidiyet	1	0,3
Bilinçli Farkındalık	3	1	Güvengenlik	1	0,3
Duygu Düzenleme	3	1	Heyecan Arama	1	0,3
Empatik Eğilim	3	1	İnsani Değerler	1	0,3
Psikolojik Sağlamlık	3	1	İnternet Cazibesi	1	0,3
Sosyal Kaygı	3	1	İnternet Öz-yeterliliği	1	0,3
Akademik Güdülenme	2	1	Karakter Güçleri	1	0,3
Aleksitimi	2	1	Kendilik Algısı	1	0,3
Başa Çıkma Stratejileri	2	1	Kendini Sansürleme	1	0,3
Beden Algısı	2	1	Narsistik Kişilik Eğilimi	1	0,3
Bilişsel Çarpıtmalar	2	1	Olumsuz Ebeveyn Stilleri	1	0,3
Duygusal Özerklik	2	1	Öğrenilmiş Güçlülük	1	0,3
Evlilik Uyumu	2	1	Öz-duyarlık	1	0,3
Koşullu Öz-Değer	2	1	Özgüven	1	0,3
Okula Bağlanma	2	1	Öz-kontrol	1	0,3
Öfke İfade Tarzı	2	1	Öznel İyi Oluşu Arttırma Stratejileri	1	0,3
Öz-düzenleme	2	1	Öz-yeterlik	1	0,3
Problem Çözme Becerileri	2	1	Psikolojik Belirtiler	1	0,3
Psikolojik İhtiyaçların Doyumu	2	1	Psikolojik Durum	1	0,3
Saldırganlık	2	1	Psikolojik Kontrol	1	0,3
Sosyal Bağlılık	2	1	Red Duyarlılığı	1	0,3
Sosyal Beceri	2	1	Riskli İnternet Davranışları	1	0,3
Sosyal Dışlanma	2	1	Rüminasyon	1	0,3
Aile İlişkileri	1	0,3	Sanal Ortamda Sosyal Etki	1	0,3
Aile İşlevleri	1	0,3	Sınav Kaygısı	1	0,3
Akademik Kendini Engelleme	1	0,3	Sosyal Görünüş Kaygısı	1	0,3
Akılclı Olmayan İnançlar	1	0,3	Sosyal Medya Tutumları	1	0,3
Akran Zorbalığı	1	0,3	Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu	1	0,3
Algılanan Duygusal İstismar	1	0,3	Sosyal Ortamlarda Yalnızlık	1	0,3
Anksiyete	1	0,3	Sosyal Öz-Yeterlik	1	0,3
Arkadaş Reddi	1	0,3	Sosyal Uyum	1	0,3
Bilişsel Ayrışma	1	0,3	Sosyal Yabancılaşma	1	0,3
Bilişsel Tamamlama	1	0,3	Sosyal Zekâ	1	0,3
Çatışma Eğilimi	1	0,3	Stresle Başa Çıkma	1	0,3
Davranış Problemleri	1	0,3	Suçluluk ve Utanç	1	0,3
Davranışsal Kontrol	1	0,3	Sürekli Kaygı	1	0,3
Denetim Odağı	1	0,3	Sürekli Öfke	1	0,3
Deneyimsel Kaçınma	1	0,3	Tepki Biçimleri	1	0,3
Duyguları İfade Etme	1	0,3	Umutsuzluk	1	0,3
Duygusal Şema	1	0,3	Utangaçlık	1	0,3
Duygusal Zekâ	1	0,3	Üstbiliş	1	0,3
Dürtüsellik	1	0,3	Zorbalık Eğilimi	1	0,3

Tartışma ve Sonuç

Bireylerin teknolojiyi aşırı, kontrolsüz ve günlük yaşamlarına fiziksel, psikolojik ve sosyal olarak zarar verecek şekilde kullanımını ifade eden problemlı teknoloji kullanımını son yıllarda sıklıkla karşılaşılan bir sorun haline gelmiştir (Lee ve Lee, 2017). Bu araştırmada, Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki problemlı teknoloji kullanımını ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanarak bu alandaki çalışmaların genel çerçeveleri betimlenmiştir. İçerik analizi yöntemiyle gerçekleştirilen bu araştırmada 105’i yüksek lisans tezi ve 10’u doktora tezi olmak üzere 115 lisansüstü tezi; yayınlanma yılı, tez türü, üniversite türü, araştırma modeli, çalışma grubu, çalışma grubu genişliği, kullanılan ölçme aracı, yapılan istatistiksel analizler, problemlı teknoloji kullanımı değişkeni ve problemlı teknoloji kullanımını değişkeni ile çalışılan diğer değişkenler ölçütleri çerçevesinde incelenmiştir.

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin büyük bir çoğunluğunun 2015 yılından sonra yapıldığı görülmüştür. Bu kapsamda araştırma bağlamında incelenen 115 lisansüstü tezin 95’inin 2015 yılından sonra yapıldığı araştırma sonucunda elde edilmiştir. Bu bulguya benzer bir bulgu Boyacı (2019) tarafından Türkiye’de internet bağımlılığı üzerine yapılan araştırmaların incelendiği bir içerik analizi araştırmasında rastlanmıştır. Araştırmada, internet bağımlılığı üzerine yapılan araştırmaların 2015 yılıyla birlikte daha çok çalışıldığı görülmüştür. Problemlı teknoloji kullanımı ile ilgili kavramların son yıllarda araştırma sahasında popüler olması ve bu sorunun son dönemlerde yaygınlaşması araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin son 5 yılda yoğunlaşmasına neden olabildiği söylenebilir. Araştırmanın bir diğer bulgusunda, araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin çok yüksek bir çoğunluğunun yüksek lisans tezi olduğu ve yalnızca 10 tane tezin doktora seviyesinde hazırlandığı görülmüştür. Başka bir bulguda ise araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin 95’inin (%82.6) devlet üniversitelerine bağlı enstitülerde gerçekleştirildiği 20’sinin (%17.4) ise vakıf üniversitelerine bağlı enstitülerde gerçekleştirildiği söylenebilir. Bu bulgu,

Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki lisansüstü programların daha çok devlet üniversitelerine bağlı enstitülerde olması ile açıklanabilir.

Araştırma sonucunda Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki lisansüstü tezlerin 106’sının (%92.2) deneysel desen dışındaki nicel yöntemlerle gerçekleştirildiği görülmüştür. Buna ek olarak 7 (%6.1) araştırmada deneysel desenin kullanıldığı nicel yöntemler kullanılırken 2 (%1.7) araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Boyacı (2019) tarafından gerçekleştirilen içerik analizi çalışmasında da internet bağımlılığı üzerine yapılan çalışmaların daha çok deneysel desen dışındaki nicel yöntemlerle gerçekleştirildiği görülmüştür. Araştırma kapsamında 7 lisansüstü tezde problemlili teknoloji kullanımını azaltmaya yönelik bir program hazırlandığı ve etkililiğinin incelendiği deneysel desen kullanıldığı görülmüştür. Özellikle psikolojik danışma ve rehberlik alanında yürütülecek önleyici ve koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinde psiko-eğitim çalışmalarının önemi düşünüldüğünde problemlili teknoloji kullanımını önlemeye yönelik etkililiği kanıtlanmış psiko-eğitim programlarının önemli bir role sahip olduğu söylenebilir. Bu bağlamda ülkemizde problemlili teknoloji kullanımını önlemeye yönelik programların geliştirildiği ve etkililiğinin incelendiği deneysel desende ki araştırmaların artarak devam etmesinin önemli olabileceği söylenebilir. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin çok küçük bir bölümünün karma yöntem ile gerçekleştirilmesi ve hiçbir lisansüstü tezde nitel araştırma yönteminin kullanılmaması bir eksiklik olarak ele alınabilmektedir. Nitel araştırmalar; bireylerin belirli bir durum, fenomen veya olguya ilişkin düşüncelerinin, duygularının ve davranışlarının derinlemesine inceleyen bir araştırma yöntemi (Büyüköztürk vd., 2018; Creswell, 2020; Yıldırım ve Şimşek, 2008) olması sebebiyle problemlili teknoloji kullanımı araştırmalarında kullanılması literatüre ve sahaya büyük katkılar sunabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda problemlili teknoloji kullanımı üzerine yürütülecek ilerleyen araştırmalarda nitel araştırma yönteminin kullanılmasının önemli olabileceği söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin çalışma grupları ölçütü açısından incelendiğinde, lisansüstü tezlerin 64’ünün (%53.3) lise öğrencileri ile 33’ünün (%27.5) üniversite öğrencileri ile 16’sının (%13.3) ortaokul öğrencileri ile yürütüldüğü görülmüştür. Benzer bulguya Boyacı

(2019) tarafından yapılan araştırmada da rastlanılmıştır. İlkokul öğrencileri ve yetişkinlerle yürütölen lisansüstü tezlerin çok sınırlı olması ve okul öncesi dönemdeki çocuklarla yapılan çalışmaların olmaması büyük bir eksiklik olarak düşünölmektedir. Bu bulgu, araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin büyük bir çoğunluğunun nicel araştırma yöntemi ile gerçekleştirilmesi ve ölçme araçlarının lise ve üniversite grubundaki öğrencilere rahatlıkla ulaşılarak uygulanabilmesi ile açıklanabilir. Ayrıca ölkemizde problemlı teknoloji kullanımını belirlemeye yönelik kullanılan ölçme araçlarının geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının daha çok bu yaş gruplarında gerçekleştirilmesinin araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin lise ve üniversite öğrencileri ile gerçekleştirilmesine neden olduğu söylenebilir (Kabadayı, 2020). Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin tüm yaş gruplarındaki bireylere yönelik sunulan bir hizmet olması ve problemlı teknoloji kullanımının okul öncesinden itibaren tüm yaş grupları açısından yaygın bir sorun olduğunun bilinmesi bakımından ilerleyen araştırmalarda göz ardı edilmiş çalışma gruplarına yönelik araştırmaların yürütölmesinin önemli olabileceği söylenebilir. Ayrıca alanyazında problemlı teknoloji kullanımının yaygınlığı üzerine yapılan araştırmaların da daha çok lise ve üniversite öğrencileri ile yürütölmesi ve okul öncesi, ilkokul ve yetişkin grupları ile yürütölen çalışmaların çok sınırlı olması bu göz ardı edilen gruplarda problemlı teknoloji kullanımının yaygınlığı konusundaki bilgilerin sınırlı olmasına neden olabilmektedir (Lee ve Lee, 2017; Li vd., 2018; Sert, Taskin Yılmaz, Karakoc Kumsar ve Aygin, 2019). Araştırma kapsamında elde edilen bir başka sonuç ise lisansüstü tezlerin çalışma gruplarının 200 ile 800 kişi arasında bir yığılma göstermesidir. Bu bulgu Boyacı (2019) tarafından yapılan bir araştırmadaki bulguyu desteklemektedir.

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerde problemlı teknoloji kullanımı değişkenini ölçmek için 13 (%10.8) araştırmada İnternet Bağımlılığı Ölçeği (Bayraktar, 2001), 11’er (%9.2) araştırmada Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği / Ergen Formu (Ceyhan ve Ceyhan, 2009) ve Problemlı İnternet Kullanımı Ölçeği (Ceyhan, Ceyhan ve Gürcan, 2007), 8 (%6.7) araştırmada Young İnternet Bağımlılığı Testi / Kısa Form (Kutlu vd., 2016) ve 7 (%5.8) araştırmada Nomofobi Ölçeği (Yildirim vd., 2016) kullanıldığı görölmüştür. Lisansüstü tezlerde en çok kullanılan 5 ölçme aracının 4’ünün internet bağımlılığı ve problemlı internet kullanımı

ölçme araçları olduğu görülmüştür. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin büyük bir çoğunluğunun internet bağımlılığı ve problemlili internet kullanımı üzerine yapıldığı için bu değişkenleri belirlemeye yönelik ölçme araçlarının daha fazla kullanıldığı söylenebilir. Ayrıca ülkemizde nomofobiye ölçmeye yönelik ölçme araçlarının çok sınırlı olması nomofobi üzerine yapılan araştırmaların tümünde Yildirim ve arkadaşları (2016) tarafından uyarlanan ölçme aracının kullanılmasına neden olduğu söylenebilir. Araştırmada elde edilen bir başka sonuçta ise araştırmalarda en çok korelasyon analizi (%25.9) kullanıldığı ve bu analizi ANOVA testi (%21.5), t-testi (%21.3), regresyon analizi (%16.6) ve Kruskal Wallis H testi (%4.9) takip ettiği görülmüştür. Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin çoğunlukla nicel yöntem ile gerçekleştirilmesi ve sosyo-demografik durum değişkeninin çok fazla kullanılması araştırmalarda ilişki, yordama ve farklılaşma testlerinin çok sık kullanılmasına yol açtığı söylenebilir.

Araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerin problemlili teknoloji kullanımı değişkenleri açısından incelendiği; lisansüstü tezlerin 34'ünün (%28.09) internet bağımlılığı, 25'inin (%20.66) problemlili internet kullanımı, 19'unun siber zorbalık/siber mağduriyet, 15'inin (%12.39) çevrimiçi oyun bağımlılığı, 12'sinin (%9.91) akıllı telefon bağımlılığı ve 8'inin (%6.61) nomofobi ve sosyal medya bağımlılığı değişkenleri olduğu görülmüştür. Lisansüstü tezlerde problemlili teknoloji kullanımı değişkenleri olarak online alışveriş bağımlılığı, siberkondriya, online pornografi bağımlılığı ve online kumar bağımlılığı gibi ele alınmaması bir sınırlılık olarak görülebilmektedir. Çünkü göz ardı edilen bu problemlili teknoloji kullanımı değişkenleri de son yıllarda sıklıkla karşımıza çıkan ve üstünde çalışılması gereken değişkenlerdir (Savcı, Ercengiz ve Aysan, 2019). Bu bağlamda ilerleyen zamanlarda yürütülecek araştırmalarda bu değişkenlere yönelik çalışmaların yapılması büyük önem taşıyabileceği söylenebilir. Araştırmada son olarak lisansüstü tezlerde problemlili teknoloji kullanımı ile birlikte çalışılan diğer değişkenler incelenmiştir. Lisansüstü tezlerde problemlili teknoloji kullanımı ile birlikte çalışılan diğer değişkenlerin 89 araştırmada sosyo-demografik durum, 11 araştırmada yalnızlık, 10 araştırmada algılanan sosyal destek ve 7'şer araştırmada depresyon, ebeveyn tutumları ve bağlanma stilleri olduğu, 6'şar araştırmada kişilik

özelliikleri ve psikolojik iyi oluş, 5’er araştırmada yaşam doyumu, temel psikolojik ihtiyaçlar ve öznel iyi oluş olduğu görülmüştür.

Bu araştırma, Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki problemlı teknoloji kullanımı ile ilgili yapılmış lisansüstü tezlerin belirli kriterler çerçevesinde incelenmesine dayanan bir içerik analizi çalışmasıdır. Bu kapsamda araştırmada yalnızca Türkiye’de ve psikolojik danışma ve rehberlik alanında gerçekleştirilmiş lisansüstü tezler incelenmiştir. İlerleyen araştırmalarda daha geniş alanlarda ve ülkelerde yapılmış lisansüstü tezlerin ve diğer araştırmaların dahil edilerek çalışmaların yapılabileceği söylenebilir. Ayrıca araştırma kapsamında incelenen lisansüstü tezlerde göz ardı edilen alanlara yönelik çalışmalar yürütülmesi gerektiği söylenebilir. Sonuç olarak bu araştırma, Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki lisansüstü tezlerde problemlı teknoloji kullanımına bir fotoğraf çekmesi bakımından önemli olduğu ve bu konu üzerinde çalışan araştırmacılar ile saha çalışanlarına bir kaynak sunabileceği düşünülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT

**Problematic Technology Use in Theses in
Psychological Counseling and Guidance in Turkey**

*

Önder Baltacı- Ömer Faruk Akbulut

Ahi Evran University- Necmettin Erbakan University

Technology with many developments and innovations emerges as a tool encompassing all areas of our lives nowadays. In the report "Digital 2020" published by We Are Social (2020); it has been observed that 67% of the world population owns a telephone, 59% is internet users and 49% is active social media users. Individuals can fulfill their professional and academic responsibilities in their daily lives, many responsibilities at home, and activities in their social lives through technological tools. This convenience created by technology on individuals can be seen as an opportunity (Ögel, 2014). However, as a result of the uncontrolled, unconscious and problematic use of technology, the lives of individuals can be negatively affected by this situation (Spada, 2014). The use of technology by individuals in this way can be considered as "problematic technology use" in the literature. The concept of problematic technology use is a general concept in the literature that includes concepts such as problematic internet use, game addiction, problematic smartphone use, and internet addiction. In this context, problematic technology use can be defined as having difficulties in controlling the use of technology by individuals, keeping their minds constantly busy with technology when they cannot access technology, taking up an excessive amount of time in their daily life and these situations negatively affect the daily life of the individual (Block, 2008; Şata and Karip, 2017; Young, 2011). In this study, it is aimed to examine the graduate theses on problematic technology use in the field of psychological counseling and guidance. It is thought that examining graduate theses prepared by psychological counselors, who have an important role in the execution of preventive mental health services and determining their tendencies will show the current situation to the professionals and researchers in the field.

Content analysis method was used in the process of data analysis in the research. Content analysis method is a method based on the systematic examination of written, visual or interactive materials about the situations or facts to be examined for a specific purpose (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz and Demirel, 2018; Silverman, 2015). While determining the graduate theses to be examined within the scope of the research, a structured literature review was carried out. In order to determine the researches on problematic technology use, "internet addiction", "problematic internet use", "smartphone addiction", "game addiction", "social media addiction", "nomophobia", "online shopping addiction", "Cyberchondria", "online pornography addiction", "online gambling addiction", "cyber bullying" and "cyber victimization" terms were used. Various inclusion criteria were taken into consideration in the inclusion of the studies obtained as a result of the literature review. As a result of the literature review, a total of 679 graduate theses were reached, and considering the inclusion criteria, a total of 115 graduate theses, including 105 master's theses and 10 doctoral dissertations, were selected to be examined within the scope of the research. In the process of examining the graduate theses within the scope of the research, the "Research Evaluation Form" (REF) prepared by the researchers was used.

It was obtained that 95 of the 115 graduate theses examined in the context of the research were made after 2015. Concepts related to problematic use of technology have become popular in the research field in recent years and this problem has become widespread so it can be said that the graduate theses examined within the scope of the research intensify in the last 5 years. In another finding of the study, it was seen that the majority of the graduate theses examined within the scope of the research were master's theses and only 10 theses were prepared at the doctoral level. It can also be said that 95 of the graduate theses examined within the scope of the research were carried out in institutes affiliated to state universities, and 20 were carried out in foundation ones. This finding can be explained by the fact that graduate programs in the field of psychological counseling and guidance in Turkey are mostly in institutes affiliated with state universities. In addition, while quantitative methods using experimental design were used in 7 studies, mixed method was used in 2 studies. The fact that a very small part of the graduate theses examined within the scope of

the research was carried out with the mixed method and the qualitative research method was not used in any graduate thesis can be considered as a deficiency. In this context, it can be said that it may be important to use qualitative research methods in future studies on problematic technology use. When the graduate theses examined within the scope of the research were examined in terms of the study groups' criteria, it was seen that 64 of the graduate theses were conducted with high school students, 33 with university students and 16 with middle school students. The very limited number of graduate theses conducted with primary school students and adults and the lack of studies with pre-school children is considered to be a major deficiency. This finding can be explained by the fact that most of the graduate theses examined within the scope of the research are carried out by quantitative research method and the assessment instruments can be easily reached and applied to students in high school and university groups. In addition, it can be said that the validity and reliability studies of the assessment instruments used to determine the use of problematic technology in our country are mostly carried out in these age groups, causing the graduate theses examined within the scope of the research to be carried out with high school and university students (Kabadayı, 2020). In order to assess the problematic technology use variable in graduate theses, "The Internet Addiction Scale (Bayraktar, 2001) in 13 studies, the Problematic Internet Use Scale / Adolescent Form (Ceyhan and Ceyhan, 2009) and the Problematic Internet Use Scale (Ceyhan, Ceyhan and Gürcan, 2007) in 11 studies, Young's Internet Addiction Test / Short Form (Kutlu et al., 2016) in 8 studies, and the Nomophobia Scale (Yildirim et al., 2016) in 7 studies" were used in the research. It was observed that 4 of the 5 most commonly used assessment instrument in graduate theses were internet addiction and problematic internet use. Since most of the graduate theses examined within the scope of the research are about internet addiction and problematic internet use, it can be said that assessment instruments are used more to determine these variables. According to another result of the study, it was seen that correlation analysis was mostly used in the studies and this analysis was followed by ANOVA test, t-test, regression analysis and Kruskal Wallis H test. It can be said that most of the graduate theses examined within the scope of the research are carried out by quan-

titative method and the excessive use of the socio-demographic status variable causes the relationship, prediction and differentiation tests to be used very frequently in research. When these graduate theses were examined in terms of problematic technology usage variables it was observed that 34 of the graduate theses were internet addiction, 25 were problematic internet use, 19 were cyber bullying / cyber victimization, 15 were online game addiction, 12 were smartphone addiction, and 8 were nomophobia and social media addiction variables. In graduate theses, it can be seen as a limitation that problematic technology use variables are not addressed as online shopping addiction, cyberchondria, online pornography addiction and online gambling addiction. Because these problematic technology usage variables that have been overlooked are the variables that we have encountered frequently in recent years and need to be studied (Savcı, Ercengiz and Aysan, 2019). Finally, in the research, other variables worked with problematic technology use in graduate theses were examined. Other variables studied together with problematic technology use in graduate theses are socio-demographic status in 89 studies, loneliness in 11 studies, perceived social support in 10 studies, and depression, parental attitudes and attachment styles in 7 studies, personality traits and psychological well-being in 6 studies, life satisfaction, basic psychological needs and subjective well-being in 5 studies.

Kaynakça / References

- Aboujaoude, E. (2010). Problematic Internet use: an overview. *World Psychiatry*, 9(2), 85-90. <https://dx.doi.org/10.1002%2Fj.2051-5545.2010.tb00278.x>
- Akın, A., Altundağ, Y., Turan, M. E. ve Akın, Ü. (2014). The validity and reliability of the Turkish version of the smart phone addiction scale-short form for adolescent. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 152, 74-77. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2014.09.157>
- Arıcak, O. T., Kınay, H. ve Tanrıkulu, T. (2012). Siber zorbalık ölçeğinin ilk psikometrik bulguları. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 101-114.
- Arıcak, O., Tanrıkulu, T. ve Kınay, H. (2012). Siber mağduriyet ölçeğinin ilk psikometrik bulguları. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11, 1-6.

- Avşaroğlu, S. ve Akbulut, Ö. F. (2020). Sağlıklı aile yapısı açısından bir risk faktörü: İnternet bağımlılığı. *International Social Sciences Studies Journal*, 6(65), 2879–2902. <http://dx.doi.org/10.26449/sss.2456>
- Ayas, T. ve Horzum, M. B. (2010). Sanal zorba/kurban ölçek geliştirme çalışması. *Akademik Bakış : Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler E-Dergisi*, 19, 1–17.
- Baranowski, T., Baranowski, J., Thompson, D., Buday, R., Jago, R., Griffith, M. J. and Watson, K. B. (2011). Video game play, child diet, and physical activity behavior change: A randomized clinical trial. *American Journal of Preventive Medicine*, 40(1), 33–38. <https://doi.org/10.1016/j.amepre.2010.09.029>
- Bayraktar, F. (2001). *İnternet kullanımının ergen gelişimindeki rolü*. Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Block, J. J. (2008). Issues for DSM-V: Internet addiction. *The American Journal of Psychiatry*, 165, 306–307. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.2007.07101556>
- Boyacı, M. (2019). Türkiye’de internet bağımlılığı araştırmaları: Bir içerik analizi çalışması. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 6, 777–795. <https://doi.org/10.15805/addicta.2019.6.3.0030>
- Boysan, M., Kuss, D. J., Barut, Y., Ayköse, N., Güleç, M. ve Özdemir, O. (2017). Psychometric properties of the Turkish version of the Internet Addiction Test (IAT). *Addictive Behaviors*, 64, 247–252. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2015.09.002>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2018). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem.
- Çetin, B., Yaman, E. ve Peker, A. (2011). Cyber victim and bullying scale: A study of validity and reliability. *Computers and Education*, 57(4), 2261–2271. <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2011.06.014>
- Ceyhan, A. A. ve Ceyhan, E. (2009). Ergenlerde problemlı internet kullanım ölçeği (PİKÖ-E) geliştirme çalışmaları. X. *Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi*. Adana
- Ceyhan, E., Ceyhan, A. A. ve Gürçan, A. (2007). Problemlı internet kullanımı ölçeği’nin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri (KUYEB) Dergisi*, 7, 387–416.
- Creswell, J. W. (2020). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. Ankara: Siyasal.
- Demirci, K., Orhan, H., Demirdas, A., Akpınar, A. ve Sert, H. (2014). Validity and reliability of the Turkish Version of the Smartphone Addiction

- Scale in a younger population. *Klinik Psikofarmakoloji Bülteni-Bulletin of Clinical Psychopharmacology*, 24(3), 226–234. <https://doi.org/10.5455/bcp.20140710040824>
- Drisko, J. W. and Maschi, T. (2015). *Content analysis: Pocket guides to social work research method*. Oxford University Press.
- Erdur-Baker, Ö. ve Kavşut, F. (2007). Akran zorbalığının yeni yüzü: Siber zorbalık. *Eurasian Journal of Educational Research (EJER)*, 27, 31–42.
- Günüç, S. (2009). *İnternet Bağımlılık Ölçeğinin geliştirilmesi ve bazı demografik değişkenler ile İnternet bağımlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Van.
- Horzum, M. B., Ayas, T. ve Çakır-Balta, Ö. (2008). Çocuklar için Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Ölçeği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30), 76–88.
- Kabadayı, F. (2020). Psychometric properties of Turkish cyberpsychology scales. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 10(58), 385–411.
- Keser Özcan, N. ve Buzlu, S. (2005). Problemlı internet kullanımını belirlemede yardımcı bir araç: “İnternette Bilişsel Durum Ölçeği”nin üniversite öğrencilerinde geçerlik ve güvenilirliği. *Bağımlılık Dergisi*, 6(1), 19–26.
- Kutlu, M., Savcı, M., Demir, Y. ve Aysan, F. (2016). Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun Türkçe uyarlaması: Üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 69–76. <https://doi.org/10.5455/apd.190501>
- Lee, C. and Lee, S.-J. (2017). Prevalence and predictors of smartphone addiction proneness among Korean adolescents. *Children and Youth Services Review*, 77, 10–17. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2017.04.002>
- Li, L., Xu, D. D., Chai, J. X., Wang, D., Li, L., Zhang, L. and Xiang, Y. T. (2018). Prevalence of Internet addiction disorder in Chinese university students: A comprehensive meta-analysis of observational studies. *Journal of Behavioral Addictions*, 7(3), 610–623. <https://doi.org/10.1556/2006.7.2018.53>
- Ögel, K. (2014). *İnternet bağımlılığı: İnternetin psikolojisini anlamak ve bağımlılıkla başa çıkmak*. İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Savcı, M., Ercengiz, M. ve Aysan, F. (2019). *Problemlı teknoloji kullanımı*. Ankara: Pegem. <https://doi.org/10.14527/9786052418659>
- Savi Çakar, F. (2018). *Önleyici psikolojik danışma kuram ve uygulamaları*. Ankara: Pegem.

- Sert, H., Taskin Yilmaz, F., Karakoc Kumsar, A. ve Aygin, D. (2019). Effect of technology addiction on academic success and fatigue among Turkish university students. *Fatigue: Biomedicine, Health & Behavior*, 7(1), 41–51. <https://doi.org/10.1080/21641846.2019.1585598>
- Spada, M. M. (2014). An overview of problematic Internet use. *Addictive Behaviors*, 39(1), 3-6. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2013.09.007>
- Silverman, D. (2015). *Interpreting qualitative data*. Sage Publications.
- Şahin, C. ve Yağcı, M. (2017). Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 523–538.
- Sakarya Üniversitesi, İHH, ve AID. (2015). *Teknoloji kullanımı ve bağımlılığı açısından Türkiye gençliğinin fotoğrafı*. 15/01/2021 tarihinde https://insamer.com/rsm/icerik/dosya/dosya_182.pdf adresinden alındı.
- Şar, A. H., Ayas, T. ve Horzum, M. B. (2015). Akıllı telefon bağımlılığı ölçeği geliştirme; geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Online Journal Of Technology Addiction & Cyberbullying*, 2(1), 1–17.
- Şata, M. ve Karip, F. (2017). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Versiyonu'nun ergenler için Türk kültürüne uyarlanması. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 6(4), 426–440.
- Topcu, Ç. ve Erdur-Baker, Ö. (2010). The revised cyber bullying inventory (RCBI): Validity and reliability studies. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 5, 660–664. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2010.07.161>
- Türkiye Yeşilay Cemiyeti. (2017). *Teknoloji yerinde yeterince*. 15/02/2021 tarihinde https://tbm.org.tr/media/kitaplar/TBM_yetiskin_teknoloji_icerik_web.pdf adresinden alındı.
- Tutgun-Ünal, A. (2015). *Sosyal medya bağımlılığı: Üniversite öğrencileri üzerine bir araştırma*. Doktora Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Wang, Q., Liu, Y., Wang, B., An, Y., Wang, H., Zhang, Y. and Mati, K. (2020). Problematic internet use and subjective sleep quality among college students in China: Results from a pilot study. *Journal of American College Health*, 1–9. <https://doi.org/10.1080/07448481.2020.1756831>
- We Are Social. (2020). *Digital 2020*. 15/02/2021 tarihinde <https://wearesocial.com/blog/2020/01/digital-2020-3-8-billion-people-use-social-media#:~:text=More than 4.5 billion people,the middle of this year.> adresinden alındı.

- Wittek, C. T., Finserås, T. R., Pallesen, S., Mentzoni, R. A., Hanss, D., Griffiths, M. D. and Molde, H. (2016). Prevalence and predictors of video game addiction: A study based on a national representative sample of gamers. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 14(5), 672–686. <https://doi.org/10.1007/s11469-015-9592-8>
- Yeşilyaprak, B. (2020). *21.yüzyılda eğitimde rehberlik hizmetleri*. Ankara: Nobel.
- Yildirim, C. ve Correia, A. P. (2015). Exploring the dimensions of nomophobia: Development and validation of a self-reported questionnaire. *Computers in Human Behavior*, 49, 130–137. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2015.02.059>
- Yildirim, C., Sumuer, E., Adnan, M. ve Yıldirim, S. (2016). A growing fear: Prevalence of nomophobia among Turkish college students. *Information Development*, 32(5), 1322–1331. <https://doi.org/10.1177/0266666915599025>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin.
- Young, K. S. (2011). CBT-IA: The first treatment model for internet addiction. *Journal of Cognitive Psychotherapy*, 25(4), 304–312. <https://doi.org/10.1891/0889-8391.25.4.304>
- Zheng, Y., Wei, D., Li, J., Zhu, T. and Ning, H. (2016). Internet use and its impact on individual physical health. *IEEE Access*, 4, 5135–5142. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2016.2602301>

Kaynakça Bilgisi / Citation Information

- Baltacı, Ö. ve Akbulut, Ö. F. (2021). Türkiye’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanındaki tezlerde problemlı teknoloji kullanımı. *OPUS–Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4952-4982. DOI: 10.26466/opus.906742.